

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

SERİ B. CİLT V. SAYI II. 1955

DÜNYA 4. ORMANCILIK KONGRESİ
HİNDİSTAN, 1954

RAPOR HÜLÂSASI

KOMİTE RAPORLARI VE TEKLİFLER

DÜNYA 4. ORMANCILIK KONGRESİ
RAPOR HÜLÂSASI

Hindistan Hükümetinin davetlisi olarak, Dünya 4. Ormancilık Kongresi, 1954, 11-22 Kasım arasında, Dehra Dun'da (Hindistan) Orman Araştırma Enstitüsünde yapılmıştır. Kongre, 11 Kasım Cumartesi günü, sabah saat 11,30 da, Hindistan Devlet reisi, Dr. Rajendra Prasad tarafından törenle açıldı. Uttar Pradesht valisi, Mr. K. M. Munshi, Misafir Kabul Komitesi Reisi olmak sıfatıyla ilk önce delegeleri karşıladı.

Mr. Munshi'nin hitabından sonra, Ziraat Vekili Dr. P. S. Deshmukh, Hindistan Hükümeti namına delegelere hoş geldiniz dedi. Bundan sonra Hindistan Devlet reisi, Dr. Rajendra Prasad Kongreyi açtı.

Vazifeliler : Dr. P. S. Deshmukh ve M. D. Chaturvedi (Hindistan) fahri başkan ve Mr. C. R. Ranganathan da (Hindistan) Kongre reisi olarak seçildiler.

Kanada'dan Dr. D. A. Mac Donald ve S. S. C. B'den U. N. Sukachev, Finlandiya'dan Dr. E. Saari fahri başkan (Honoris Cauca) olarak seçildiler.

4 Seksiyonel Komite, bir Rapor Hazırlama Komitesi ve bunlarla 5 Komite teşkil edildi. Bu Komitelerin kimlerden teşekkül ettiği ilâve'de (Appendix) gösterilmiştir.

Repesantasyon : Kongre 46+6 memleketten gelen 360 delegenin iştirakile yapıldı. Gerek delege sayısı ve gerek temsil edilen memleket sayısı bakımından bu Kongre çok temsili idi. Kongreye iştirak eden delegelerin listesi I. ilâve sayfa... da bulunabilir.

Prosedür : Kongrenin kabul ettiği prosedür, Helsinki Kongresinin prosedür'ünü yakinen takip etti.

Genel Celse iki oturumundan müteşekkildi.

Organize Komitesi F. A. O. ile müzakere yaparak şumullü bir ruzname hazırladı (vide appendix). Muhtelif Seksiyonel Komitelerin bir kaç celsesinde ele alındı.

V. Seksiyon her sabah Genel Toplantı Salonunda toplandı. Seksiyon II, III, IV, ise 13 Kasımdan itibaren öğleden sonraları ayrı ayrı Komite odalarında toplandı.

Gezintiler : Kongreden evvel muhtelif delegelerin iştirak ettiği 10 gezinti tertip edildi. Tafsilât ilâvede verilmiştir.

SEKSIYON: I.

Hindistan Devlet reisinin açış nutkundan sonra, F. A. O. dan Mr. Marcel Leloup 1949 da Helsinkide (Finlandiya) yapılan Dünya 3. Ormancılık Kongresinden beri görülen gelişmeler hakkındaki raporunu okudu.

Araştırmada ilerleme : İster aşağı yukarı uzun bir zaman geçtikten sonra faydası görülen Silvikültür sahasında olsun, ister daha çabuk semere veren ve bazen neticesi harukulâde olan ve endüstriye tatbik edilen orman mahsullerinde olsun, son 5 sene zarfında her şeyden evvel araştırma sahasında çok mühim ilerlemeler kaydedilmiştir.

Bütün sahalarda araştırmanın meydana getirdiği ilerlemeleri burada tekrar gözden geçirmeğe kendimde imkân bulamıyorum. Ben sadece bu ilerlemenin ispatından bahsedeceğim. Teknisyenler, araştırma ve neticeleri hakkındaki raporların tasnifi için bütün memleketlere tavsiye edilen ve Ormancılık Oxford Desimal Tasnif Sistemi diye bilinen bir yeni sistemin kabul edilmesi lüzumunu hissettiler. Bu yeni tasnife bakmak, Ormancılık ve orman mahsülleri üzerinde yapılan araştırmaların incelediği mevzuların çeşitliliğini, tekâmül karışıklığını ve bunların muhtelif temel ilimlerle olan münasebet ve teferruatını anlamaya kâfidir.

Mamafih, şuna da işaret edilmelidir ki, araştırmadaki bu ilerleme ne bütün mevzular ne de bütün memleketler için aynı şekildedir ve F. A. O. son bir kaç sene zarfında bu durumu düzeltmeğe ve hiç olmazsa rejonai seviyedeki araştırmaların aynı derecede olmasına hususî bir ihtimam göstermiştir.

Araştırmalar ancak ihtisaslaşmış devlet dairelerinin, üniversite, orman mektepleri ve endüstri teşekküllerinin kurulduğu yerlerde yapılabilir. Bu enstitülerin ekseriyeti az himaye edilen memleketlere cömertçe yardımda bulunuyorsa da, yardımları mecburen muayyen sahalara münhasır kalmaktadır. Netice olarak, her bir memleketin kendi hususî problemleri üzerindeki araştırmalarını bizzat kendisi yapması şarttır. F. A. O. bir çok meselelerde Teknik Yardımcı Mütihazsıların yardımı ile memleketlerin bu teşebbüsünde faydalı olmuştur.

Bundan başka F. A. O., gerek neşriyat vasıtasile (**inter alia**, 1953 de basılan Ormancılık ve Orman Mahsullerinde araştırma) veya gerek orman yangınları, kavak, okaliptus ağacı, kesim ve bölmeden çıkarma, kâğıt hamuru sanayii için lüzumlu yeni maddeler üzerinde araştırma gibi bilhassa mühim mevzular hakkında malûmat veren mütihazsıslar top-

lantısını tertiplemek suretile mıntıkâî veya dünya ölçüsündeki araştırmaların aynı ölçüde olmasını temin etmiştir.

Nihayet, araştırma teknisyenleri arasında teması temin ederek bu sahada çok mühim rol oynayan Enternasyonal Ormancılık Araştırma Organizasyonlar Birliğine yardım eder.

Orman politikası : Bu suretle elde edilen neticeler lâboratuvarda veya örneği halinde kalırsa, orman araştırmasının meydana getirdiği ilerlemenin pek az kıymeti olur. Bu neticelerin tatbik edilmesi şarttır. Bu da ancak mütecanis ve rasyonel orman politikasının hududu dahilinde yapılabilir.

Dünya 3. Ormancılık Kongresi bunu o kadar iyi idrâk etti ki, aza memleketleri nazarı itibare alan bir orman prensipleri raporunun hazırlanması F. A. O. nun ilk tavsiyeleri arasındadır.

Bu tavsiye tahakkuk etmiştir. Orman Politikası Prensipleri uzun münakaşalardan sonra ve mümtaz mütehassısların sebat ve yardımı ile kabul edildi. Bunlar arasında bilhassa Dünya Ormancılık Kongresi ile yakinen alâkalı iki şahıstan: 3. kongre başkanı Mr. Saari ve Mr. Chaturvedi ve bir de 1951 senesinde Romada bu prensiplerin son metninin son tasvihlerini yapan Çalışma Grubu'nun otoriter reisi Mr. O. J. Sangar'dan da bahsedilmelidir. Bu metin F. A. O. Kongresinin tasvibine havale edilmiş ve tam ittifakla aza memleketler tarafından kabul edilmiştir. Bu metnin tebliğ edildiği hükûmetler de bunu kendi memleketlerinde tatbikini temin etmeğe hazır olduklarını bildirdiler.

Bunun geniş bir sahada kabulü hiç te ehemmiyeti küçümsenmiyecek bir gelişmedir. Şimdiye kadar bu çeşit politikada hâkim olan prensiplerin yeniden gözden geçirilmesi veya bir çok memleketlerin kendi millî orman politikası prensiplerini neşretmesinin kısmen sebebi budur. Mamafih bu memleketler burada bahsettiğimiz sahada en çok ilerlemiş olanlardır. Daha mühim bir gelişme de, şimdiye kadar orman politikaları mevcut olmayan bir çok memleketlerin, bu çeşit politikanın temelini kurulmasına yardım etmesi için F. A. O.'ya müracaat etmesidir. Onlara gönderdiğimiz eksper'ler tavsiyelerini tereddüt etmeden prensipler metni üzerine kurmağa muvaffak oldular, çünkü o metin bizzat rol alması ikna edilen hükûmet tarafından kabul edilmiştir. Tabiatile yavaş ve güç olmasına rağmen, halihazırda muvaffakiyetli bir ilerleme kaydedilmiştir. Umumiyetle bu metin bütün memleketlerde ormancılara gayretlerini haklı gösterecek bir doküman ve zekice kullanıldığı zaman, bu gayretleri verimli bir hale getirebilecek bir âlet vazifesini görür.

Orman politikasının gelişmesi : Orman Politikası Prensipleri hem son derece ihtisaslaşmış, hem de son derece umumî olmak bakımından tenkid edilebilen prensiplerdir. F. A. O. Orman Şubesi tarafından bu mevzu-

da hazırlanan raporda, tabii kaynakların muhafazası için daha umumî prensiplerde onların nasıl birleştiğini ve onların bölgelere, spesifik memleketlere ve hususî problemlere nasıl tatbik dildiğini göreceksiniz. Bu prensipleri Yakın Şarkın orman politikasına tatbik ederken, bu hususî problemlerden biri olan orman işletmesi Ormancılık Şubesinin nazarı dikkatini celbetti. Yakın Şarkta bu problem bilhassa ehemmiyetlidir ve son bir kaç sene içinde de Yakın Şark bu memleketlerdeki bir kaç teknisyenin yardımı ile faaliyette bulunmaya gayret etmiştir. Orman Politikası Prensipleri çerçevesi dahilinde kalifiye eksper'ler toplantısı yapıldı. Bu prensiplerin yalnız Yakın Şarkta değil, şiddetle hissedilen bütün memleketlerde, bu meselenin hallini çok kolaylaştıracağına inanıyorum.

3 Kongrenin tavsiyesine uyarak, F. A. O., Tropik Ormanlığı hakkında Enternasyonal bir Kongre kurabilseydi, belki Tropik ormanında tatbik edilebilen politikaya ait başka bir problemi ele almak mümkün olurdu. Kontrolü haricinde olan bazı hususlardan dolayı, F. A. O. bu tavsiyeyi tatbik edemedi, fakat şimdiki Kongre, F. A. O. Kongresinin arzusu üzerine, Tropik ormanlığına programında hususî bir yer ayırdı. Bu hususî kısmın müzakeresine hazırlanmakla, Kongrenin aynı zamanda hususî prensiplerin tarifini kolaylaştıracak neticelere varması ümit edilmektedir.

Ekonomik Problemler : Prensipler bir kere kat'ileşince, onları tatbik edecek salâhiyetli teknisyenler bulunuyorsa, bu her memleket için nisbeten kolay olacaktır. Aynı zamanda da onların faaliyetleri ilgili Rejyonel Ormancılık Komisyonu tarafından da ayarlanabilir.

Fakat onların ne şekilde ve ne derecede tatbik edileceği halâ belirtilmemiştir.

Eğer takip edilecek politika tamamen koruma politikası ise, mesele kolayca hâllolunur. Bu vaziyette faaliyet sür'atı yalnız sermaye yatırımı veya insan kuvvetinin mevcudiyeti ile tahdit edilmelidir. Ormandan istifade etme politikası, orman islâhı politikası ve her çeşit Silvikültürel tekâmül esas itibarile istihşâl politikası olursa, mesele değişir. Hangi çeşit haşep ihtiyacının artacağını kestirmek güç değildir. Fakat ne sür'atle artacak? Kat'i olarak ne tip haşebe ihtiyaç duyulacak? Bilhassa hangi türler lâzım olacak? Hangi kutur tasnifi, hangi endüstriler bunu tedarik etmek ihtiyacında? Sarfedilecek gayretlerin hangi cihette ve hangi sür'atte olacağını bu suallere verilen cevaplar gösterecektir.

Bunları cevaplandırmak daha zor, çünkü odun, kıymeti rakamlarla kolayca ifade edilemeyen bir çok yerlerde kullanılır. Hattâ muayyen bir memlekette bile, halihazırdaki haşep ekonomisinin bariz vasıflarını belirtmek kolay değildir. Odun sarfiyatı için kısa vadeli ve bilhassa uzun vadeli temayüllerin neler olduğunu söylemek kolay değildir. Eğer orman politikası bu seviyede ise, araştırılmaları daha zordur.

İhtiyaçların artmasını ve onları karşılamak için alınan tertibatın ehemmiyet ve mecburiyetini ilgili memleketlerin idrâk etmesini sağlamak içindir ki, F. A. O. Avrupa Ekonomik Komisyonunun Hâşep Komitesi ile sıkı bir işbirliği yaparak, 1950 de Avrupa Hâşep Temayülleri ve İhtimâllerinin şumullü bir tetkikini yaptı. Bu mühim incelemenin neticesi Avrupa memleketlerine, rejyonel seviyede kendilerinin orman politikasının gelecek senelerde en geniş mânasında nasıl olacağını açıkça gösterecektir.

Bu çeşit faaliyet nasyonal ve rejyonel orman politikasının izahını kolaylaştıracaktır. Neticelerin şimdilik o kadar fazla teferruatlı olmamasına ve ihtiva ettiği güçlüklerin daha fazla olmasına rağmen, diğer bölgelerde buna benzer etüdlere teşebbüs arzusuna ehemmiyet vermek lüzumunu nissetmiyorum. Ne de burada ortaya attığım meselelerin bu Kongrenin umumî konusu ile yakinen ilgili olduğunu söylemek istiyorum. Ormanın koruyucu rolü, verim kapasitesi ve odun istimâl eden endüstrilerin müsmiriyetine dair lâzım gelen izahat alınarak, ormanın memleket ekonomisindeki mevkii burada umumî olarak izah edilebilir. Fakat umumiyetle mıntikalarda ve bilhassa her memlekette bunun ehemmiyeti, Avrupa için yapılan bu çeşit incelemelerin neticesine fazlasile bağlıdır.

Dünya Ormanlık Envanter'i: F. A. O. tarafından alınan 1. Ormanlık Envanter neticelerinin Dünya 3. Ormanlık Kongresine takdimi mümkün oldu ve iyi bir tesadüf eseri olarak, bu toplantının açılmasından biraz evvel F. A. O.'nun en yeni Dünya Ormanlık Envanter umumî neticeleri neşredildi. Bunların gözden geçirilmesi, son 5 sene içinde kaydedilen gelişmeyi şama halinde ve bir dereceye kadar, anlamayı sağlar.

Envanter'in hazırlanması için lâzım gelen malûmatı doğrudan doğruya veya bilvasıta F. A. O.'ya bildiren bir çok memleketler, bu ilerlemeğe işaret etmişlerdir. «Unasylya»nın hususî baskısının bu mevzu hasrettiği makaleden 109 memleketin F. A. O. anketine cevap vermiş olduğunu, diğer taraftan 71 memleketin de resmî istatistikler yaptığını göreceksiniz. Böylece bu bakımlardan 1953 Dünya Envanter'i hemen hemen bütün dünya ormanlarını ihtiva etmektedir.

Bu netice neyi gösteriyor? Şüphesiz ki, son beş sene zarfında her memleketin istediği gibi kullanabileceği orman kaynaklarının, ilgili memleketlerin teferruatlı orman politikasını açıkça ifade etmekte temel olarak kullanması için kâfi derecede doğru olan envanterlere mevzu teşkil edeceği hayaline kapılmamalıdır. Esas meselenin bu olmadığı aşikârdır. Buna rağmen, bu netice iki ümit verici gelişme göstermektedir: 1 — Hükûmetler orman ve orman mahsüllerinin memleket ekonomisi gelişmesinde rolü olduğunu ve bu sebepten dolayı kendi memleket kaynaklarının kıymetini takdir etmekte, tahmini dahi olsa, faydalı olacağını

idrak etmişlerdir. 2 — Lüzumlu ormancılık istatistiklerinin toplanmasında ve F. A. O. anketlerini cevaplandırmakta, bu Hükümetler lüzumlu mütehasıs personelden faydalandılar. Başka bir tâbirle, bunların hepsinin hiç olmazsa orman servisi kurmağa muktedir personelin nüvesini haiz olduğu görülür.

Bu ikinci noktadan daha sarih teferruat elde etmenin mümkün olacağını ümit ediyoruz. F. A. O.'nun hazırladığı Dünya 1. Ormancılık Envanter'i, nasıl dünyanın halâ başarmak mecburiyetinde olduğu orman geliştirme ve koruma işini devam ettirebilmek için güvendiği bir çok orman teknisyenleri arasında yapılan anketle beraber yapılmışsa, yakın bir zamanda da yeni Envanter'i de aynı çeşit bir anket takip edecektir.

Dünya yeni ormancılık Envanter'i neticelerinin tafsilâtına girmeden evvel, mühim addettiğim bazı noktalara Kongrenin nazarı dikkatini celbetmek istiyorum.

Kullanılan ormanlar ve amenajman altındaki ormanlar : Envanter'in bazı rakamları, millî ekonomide ormancılığın mevkiini müzakere etmek üzere toplanan Kongrenin bilhassa dikkatine arz edilecek kıymettedir.

Belki en çok göze çarpacak nokta, kullanılan ormanla bütün ormanlık arazi arasındaki nisbetin küçük olmasıdır. Orman denilebilen 3.915 milyon hektar'ın 1/3 çok azından hakikî surette istifade edilmektedir. Bu düşük rakamın, kısmen olsun, bir çok şekilde izah edilebileceğine kaniim. «Orman» kelimesinin, gerek fizik ve gerek ekonomik bakımlardan, hakikatte mukayesesı mümkün olmayan bir çok çeşit vejetasyon ihtiva ettiğine işaret etmeyi faydalı buluyorum.

Kullanılan ormanların % 45 ini amenajman altındaki orman malûmatı teşkil ediyorsa da, bu ormanların hepsine tatbik edildiği takdirde, idare plânının ihtiva ettiği % 35 oranı, şüphesizki maximum bir oran olarak kabul edilebilir. Bir çok memleketler «Orman İdaresinin» mânasını fîzah ederken, ihtiyatlı davranmalıdırlar.

Bu iki sayının mukayesesinden şu netice çıkmaktadır : Rasyonel bir politika esasına dayanarak insanlığın haşep ihtiyacını daimî bir şekilde karşılarken, 3.915 milyon hektar'dan % 10 veya daha azı faydalı bir şekilde korunmaktadır.

Yukarıda bahsettiğim rakamlar üzerinde sonu gelmez münakaşalar yapılabilir. Halâ balta girmemiş ormanların veya içine girilebilen fakat halâ istifade edilemeyen ormanların ihtiyat olarak saklanması ilk bakışta, devamlı surette sür'atle artan dünya nüfusunun gelecekteki haşep ihtiyacını sağıhyacağı-nı vadediyor.

Kolayca bu hayale kapılarak, bir çok vaziyetlerde, işletme gayesile bu ormanlara girmemenin veya mahsullerinden istifade etmemenin, muhakkak suretle ormanları harabiyetten veya az çok çabuk bozulmaktan kur-

taramıyacağı hakikatini insan görmemezlikten gelebilir. Bu çeşit bazı balta girmemiş veya kullanılmayan ormanların bir çok hallerde, devrimizden pek uzak olmayan bir zamanda Amerika ve Yeni Zelanda'da olduğu gibi insanların koloni kurmak için yayılma neticesi olarak, yerini ziraate terk edebileceği hakikati unutulabilir. Bütün dünya ormanlık arazi nisbetinin Avrupanınkinden biraz daha fazla olduğunu (28 %) ve toprağı erozyon'a karşı koruyacak ve daimî su kaynakları teminine nisbeten elverişli sosyal, ekonomik ve fizikal şartların bulunduğunu insan hatırında tutulabilir.

Yalnız şimdiki ihtiyaçları karşılamak için değil, fakat hem hayat seviyesinin arzu edilen bir şekilde yükselmesinden, hem de dünya nüfusunun sayı bakımından çoğalmasından meydana gelen ihtiyaçların artması ile meşgul olmak istenirse, orman ihtiyatının çok mahdut olduğu görülebilir. Şunu temin etmeliyiz ki, bu ihtiyatlardan yalnız istifade edilmekle kalınmaz fakat aynı zamanda muhafaza ve islah edilir.

Kullanılan orman nisbetinin azlığı ve amenajman altındaki ormanların daha küçük nisbeti, ormancılar, teknisyenler ve haşep tüccarları için büyük bir mesele teşkil etmektedir. Bugün insanlığın saadetine az veya hiç bir surette hizmette bulunmayan ve onların sorumlu oldukları geniş arazilerin en sonunda nasyonal ve dünya ekonomisine katılmasını istersek, bu rakam halâ başarmak mecburiyetinde oldukları büyük bir vazifenin kendilerini beklediğini gösterir.

Çok dilli lügat (Multilingual lügat): Dünya ormancılığına ait neticeler hakkındaki raporu bildirirken, bu sahada yapılan bir çok gayretlere rağmen, envanter'in esasını teşkil eden anket kelimelerinden ve her memleketin kullandığı terimlere mânalar atfetmesinden dolayı, neticenin pek kat'i olmadığı vakıasına müteaddit defalar nazarı dikkatinizi celbettim.

Şüphesiz ki bu, enternasyonal bakımdan, ormancılığın gelişmesine mani olan bir faktördür. Dünya 3. Ormanlık Kongresi bunu idrak etti ve F. A. O.'nun bir çok dilli lügat hazırlamasını ehemmiyetle tavsiye etti. Bu teklifi memnuniyetle kabul ederken ve şubemizin lâzım gelen bütün alâkayı göstereceğini vadederken, bu meseleyi tetkik eden heyetin tasvibile, bu çeşit bir lügat hiç olmazsa ana kelimelerin ilgili teknisyenler tarafından kabul edilen tariflerini ihtiva ettiği takdirde, ancak o zaman ondan lâyıkile istifade edilebilir.

İlmî veya teknik bir lügat hazırlamağa bizden daha fazla alâka gösteren ve bu görünüşünü destekleyen diğer bir Enternasyonal birlikde UNESCO'dur. Unesco, bundan, başka, bu gibi lügatların esas kaidelerini çizmiştir. Ormanlıkların tekniği bazı temel ilimlere çok yakından bağlı olduğu için, onların bu lügatlardan istifade etmeleri çok arzu edilir. Bu

kaidelerin birincisi: herhangi bir çok dilli lügatın hazırlanması terminolojiye -yani- iki veya üç beynelmilel lisanda umumiyetle kabul edilen tarifleri havi bir lügatçaya -tekaddüm etmelidir.

Maalesef, bu mevzu üzerinde Kongreye mühim bir gelişme kaydedildiğini bildiremeyeceğim. Kasım 1952 Yakın Şark Ormancılık Kongresinde Arapça konuşan delegeler, mahalli personelin talim ve terbiyesine ve halkın ormancılığa karşı alâka duymasına, bütün teknisyenlerin esas olarak kabul ettikleri fikirleri ifade etmek için uygun kelimelerin bulunması gibi güçlüklerin mani olduğunu işaret ettikleri zaman, orman terminolojisi ve lügatına olan ihtiyaç şiddetle hissedildi. Bu hususta bilhassa F. A. O'nun yardımı talep edildi. Daha fazla gecikmeden bu gibi mühim bir vazifeyi şubenin üzerine almağa teşvik edilmesinin kısmen sebebi budur.

Teferruata girmeden yalnız şunu söyleyeyim ki, Silvikültürle alâkalı takriben 1000 temel kelimenin tarifini iki temel lisanda yani İngilizce ve Fransızca münakaşa etmeği mümkün kılacak ve biraz evvel bahsettiğim temel lügatçaya ve bunun neticesi olarak da Çok Dilli Lügata bir nüve teşkil edecek bir doküman halihazırda mevcuttur.

Bu tarifler üzerinde yapılacak lüzumlu münakaşalara nasıl başlamalı? Bu iş nasıl takip edilmelidir? Bu rapor hazırlandığı zaman bu sorulara halâ cevap bulunamamıştı. F. A. O. bilhassa bu sahada, Enternasyonal Ormancılık Araştırma Organizasyonları Birliğiyle yapılacak Bibliyografya tasnif sahasında verimli neticeler vermiş olan bir birliğin idamesine güvenmektedir. Aynı zamanda da bu mevzu üzerinde, bilhassa İspanyolca, Yunanca ve Musevice gibi muhtelif dilleri göz önüne alınarak sarfedilen gayretleri tanzim etmeği arzu edecektir.

Bu Kongre, size bahsettiğim ve halâ gelişme safhasının başlangıcında bulunan işin nasıl takip edileceği, ne şekilde ve hangi vasıtalarla yapılacağı hakkında görüş teatisinde bulunmayı arzu eden bütün teknisyenler için iyi bir fırsat olabilir.

Netice : Dünya 3. Ormancılık Kongresinden beri meydana gelen ilerlemeler hakkında size malûmat vereceğimden bahsetmiştim. Hakikat şudur ki araştırma, orman politikası ve ekonomisinin çok geniş sahalarını göz önüne alarak, ancak mühim başarılarla işaret edebildim.

Dünya 3. ormancılık kongresinin yaptığı teklifler teker teker ele alınırsa, gelişme arzuetmeyen hiç birinin mevcut olmadığı kolayca görülebilir. Gelişme bazan dünya bazan rejyonel seviyede ve bazan da yalnız muayyen memleketlerde görülmüştür.

Son bahsettiğim-meselede Teknik Yardım'a şimdi verilen ehemmiyet üzerinde durulmalıdır. Yakın zamanlara kadar, sağlam ormancılık bilgisini yaymak gayesini güden, Enternasyonal faaliyet, mahdut imkânlarla

sahipti. Mevcut Orman Mektepleri ecnebi talebeleri kabul etti. Eksperler toplantısı, Enternasyonal teknisyen birlikleri ve şimdikine benzer kongreler teklifte bulunabilirlerdi, fakat bu teklifleri ilgili hükümetlerin doğrudan doğruya dikkatine arzedecek vasıtalar mevcut değildi. F. A. O.'nun kuruluşundan beri, hükümet seviyesindeki Enternasyonal Komisyonların ve F. A. O. Kongresinin, resmî teklifleri her aza memleketteki mes'ul şahısların doğrudan doğruya reyine havale etmeğe salâhiyetleri vardır. Fakat o zaman dahi, bu tekliflerin tatbiki için lüzumlu tekniğin ilgili memleketlere doğrudan doğruya bildirilme imkânları halâ mevcut değildi.

Teknik Yardım bu açığı doldurmağa başladı. Bu yardım sayesinde ki, Dünya 3. Ormancılık Kongresinin kabul ettiği hemen hemen bütün tekliflerde gelişme müşahede edebildim. Bu plân mucibince, yardım talebinde bulunan memleketlere hususî sahalarda çalışmak üzere eksperlerin yalnız gönderilmesi ile kalınmamış, fakat aynı zamanda da burs adedi çoğaltılmış ve öğretici toplantılar ve tetkik gezileri tertip edilmiştir.

F. A. O.'nun Ormancılık Şubesi bu kolaylıklardan azamî istifade etmiş bulunuyor. Göstereceğim bir kaç rakam bunu ispat edecektir.

Teknik Yardım'ın başlangıcından beri 108 eksper 41 muhtelif memlekete gönderilmiştir. Bu sahada ihtisasını yapanların sayısı da 34 dür. 25 memleketten 84 eksper Teknik Yardım'ın sağladığı kolaylıklardan faydalanmıştır. Biri yangından koruma mevzuunda Birleşik Amerikaya, diğeri Okalıptüs üzerinde Avustralya'ya olmak üzere iki geniş tetkik seyahati tertip edildi. Ağaç kütüklerini kesip ve bölmeden çıkarma ve haşebın kıymetini takdir edebilme hakkında mütehassıslar için Asyada öğretici kurslar açıldı. Muhtelif lâboratuvar ve araştırma istasyonlarının kurulması için lâzım gelen teçhizat tedarik edildi. Kâğıt imâli sanayiini ilerletmek imkânlarını araştırmak üzere teşkil edilen heyetin ehemmiyeti bilhassa büyüktür. Bu heyetin elde ettiği neticeler, orman kaynaklarına sahip olan fakat onlardan az istifade eden memleketler için büyük ehemmiyeti haiz bir iş programı hazırlamayı mümkün kılar.

Teknik Yardım Programı devam edecektir ve daha fazla genişliyeceğini ümit etmekteyim. Bu kongrenin kararları gayretlerimizin bilhassa hangi bölgeiere ve hangi sahalara tevcih edileceğini tayin etmekte faydalı bir destek vazifesi görecektir.

Meydana gelen ilerlemeden bahsederken bunun, daha yapılması lâzım gelen bir çok işlerle mukayese edildiği zaman ne kadar cüz'i olduğunu işaret etmekte kusur etmediğimi zannediyorum.

Samimiyetle şunu arzu ederim ki gelecekteki Dünya Ormancılık Kongreleri, kaydedilen ilerlemenin gözden geçirildiği, girişilen yeni faaliyetlerin istikametinin tahakkuk ettiği bir dönüm noktası olarak çalışmalıdır.

SEKSIYON : II. Ormanların Koruyucu Rolü

Her ne kadar orman örtüsünün su ve toprak muhafazasında, yerini başka hiç bir şeyin alamıyacağı bir rol ifa ettiği muayyen topraklar üzerinde ormanın muhafaza edilmesi gerekmele beraber; kongre bu muhafazanın birçok hallerde özel ziraî tedbirlerle istenilen şekilde temin edilebilmesinin mümkün olduğu neticesine varmıştır. Ormanların esaslı bir koruyucu rol oynadıkları yerler müstesna; toprakların ziraat, mer'a ve ormanlar için tahsisi esasen ekonomik ve sosyal bir mülâhazadır. Bununla beraber özel ziraî usuller masraflıdır ve bunların devamlı şekilde tatbiki evveleminde yüksek bir ekonomik inkişafa ihtiyaç gösterir. Öyle ki, gelişme henüz bu seviyeye ulaşmadığı müddetçe bu metodlar kullanılmaz ve orman açmaları veya orman mer'alarında ziraat yapılması tehlikelidir ve ancak asıl vejetasyon örtülerinin kaldırılmasına rağmen devaklılıkları ve verimlilikleri tabii olarak garanti altında bulunan topraklar için mümkün olabilir.

Bu kongre kabul eder ki :

Ekseriya tabiatte bulunan ormanlar ve otlakların bazı hallerde temin ettikleri muhafazayı, yalnız bunlar sağlıklıabilirler (topraklar tabiaten devamlı bir ormancılık için çok müsaittir); kurutucu tesirlere ve eroziv rüzgâr hareketlerine karşı muhafaza, dağlık rejyonlarda çığlara ve kaya yuvarlanmalarına karşı muhafaza, kaynakların ve su cereyanlarından mütevellit dik kenarların muhafazası, kumul teşekkülâtının önlenmesi ve hatta kasabaların civarındaki havanın temizliği üzerindeki iyi tesiri gibi.

Diğer hallerde toprak ve su muhafazasında ormanın asıl fonksiyonu yerine, muayyen usuller tatbik edilmek şartile ziraat veya mer'a kaim olabilir; meselâ: gübre kullanılması, özel toprak muameleleri, setler inşası, teraslama, v.s. (değişik kabiliyetteki topraklar). Bu tedbirler buraya tatbik edilmedikçe, tarla açma (orman açmacılığı) mutlaka yasak edilmelidir. Maamafih bu tedbirler ağır para masraflarını, malzeme ve iş bakımından ekonomik ve sosyal şartların muayyen bir seviyeye erişmesini ve bazı şartların lüzumunu icap ettirirler.

Bu sebepten ötürü bu şartlar rasyonel bir toprak muhafaza programı ile ormanların ve karışık vejetasyon tiplerinin vüs'atini, mevkiini ve hatta tatbik edilecek bakım şeklini tayin edecektir. Maamafih ekonomik ve sosyal şartların orman açmalarına cevaz verdiği yerlerde bunun biyolojik muvazene ve umumî iklim üzerindeki etkileri halihazırdaki mevcut ilmi bilgilerle ölçülemezler. Bu sebepten böyle açmaları yapan kimseler büyük bir dikkatle hareket etmelidirler.

a) Ormanın tesirleri :

Muhtelif araziden faydalanma şekilleri arasındaki rekabet, orman ve orman mer'alarının toprak, su, iklim, v.s. üzerindeki çeşitli tesirlerine ait geniş bir bilginin meydana gelmesine (hususlûne) sebep olur. Su tedariki mevzuunda gayri müsait tesirlere sahipmiş gibi görünen muayyen ormanlaştırma faraziyelerinin yapılmasına âmil olan fikir münakaşaları bu bilginin kifayetsiz olduğunu gösterir.

Netice olarak bu kongrenin tavsiyeleri :

(I) Vejetasyon tipleri ve ormanlaştırmanın şumulû, ormanların tâbi olduğu muamele otlaklar ve diğer faktörlerin; su tedariki ve toprak erozyonu üzerine olan tesirlerini tayin ve tesbit etmek maksadile dünyanın her tarafında bilhassa yağış havzalarında, ormanın tesirleri üzerindeki araştırmalar için ilk adımlar atılması ve devam edilmektedir.

(II) Meteorolojistler, hidrolojistler, ziraatçılar ve ormancılardan, tam bir iştirâk ve koordinasyon halinde bulunduğu beynelmilel teşkilâtlar tarafından tetkik edilmesi için bu gibi araştırmalar mukayese edilebilen metodlar üzerinde yapılmalıdır.

(III) «IUFRO» ile müşterek çalışan F. A. O. ve eğer icap ederse UNESCO gibi diğer beynelmilel ilmi teşekküller, memleketlerin şimdiki mevcut olan bir kısım müşahede ve tecrübe neticelerini toplama ve birleştirme; memleketlerin ormanlaştırılmasını ve mevcut olan ormanların korunmasını tazammun eden araziden faydalanma politikasında rehber olma ve araştırmaları daha kolaylaştırmak için bu bilgileri neşretme gibi işleri deruhte eder.

b) Nehir Vadilerinin İslâhı Projelerinde Yağış Havzalarının Rolü :

Yağış havzasında orman örtüsünün bulunması mutlaka icap eden yerlerde, dik yamaçların korunması işi, misâllerden birisini teşkil eder. Nüfus kesafetinin fazla olduğu veya aşırı derecede otlatmanın bulunduğu rejyonlarda, ormanlar veya mer'alar ekseriya bozulmuş veyahutta tamamen tahrip edilmiştir. Elverişli bir toprak örtüsü ile muhafazaları mevzu bahis olan toprakların islâhı ve bakımını intaç eden tabîi su kaynaklarından olan faydalanmayı hedef tutan her hangi bir yağış havzası (nehir vadisi) islâh projesinin faydalarının sadece teknik çalışmalar için değil, aynı zamanda mahalli halka da şumulû vardır.

Netice olarak bu kongrenin tavsiyeleri :

(I) Yağış havzaları (nehir vadileri) islâh projelerinin tatbik edildiği yerlerde ormancılık bakımından daha önceden yağış havzalarındaki faaliyetlere gösterilen ihtimam, masrafları azaltması bakımından, teknik tesislerin daha uzun ömürlü ve daha verimli olmasını temin eder.

(II) Yağış havzasının kontrolü, şümullü bir araziden faydalanma plânının hazırlanmasına bir esas olmak üzere, mühendisler, ormancılar ve ziraatçılar arasında sıkı bir işbirliğine, aynı derecede esaslı ve uygun bir topografik haritaya ihtiyaç gösterir.

(III) Sınırlıyan bir faktör olarak para, deruhte edilen koruma işlemlerinden beklenen karşılıkların değeri ve asıl işe ait asgari masrafın tetkiki.

(IV) Sosyal şartlar, araziden faydalanma sistemleri ve halkın ziraî tatbikatı.

(V) F. A. O. muhtelif rejyonlarda Avrupa Ormancılık Komisyonunun sel ve çığ kontrolü mevzuunda çalışan heyet'ne müşabih heyetler (Working groups) teşkil etmek suretile, yağış havzası idaresi ve sel kontrolü mevzuunda teknik bilgilerin yayılmasına yardım eder. Bu gruplar, uzak şarktaki, ECAFE gibi diğer enternasyonel organizasyonlarla sıkı işbirliği halinde çalışacaklardır.

c) Çölleri İhtiva Eden, Fakir Toprakların Ziraate Elverişli Hale Getirilmesi :

Yağış havzalarından başka ormanlar, bilhassa muayyen tropikal ve kurak şartlar altında toprakların verim kabiliyetinin ve stabilitelerinin muhafazasında mühim ve esaslı bir rol oynarlar. Bununla beraber, eğer orman tahrip edilirse yeniden ormanlaştırmak ekseriya pek güç ve hem de pek büyük masrafları icap ettirir. Bu tedbirler mutedil veya soğuk zonlardaki podzollere ve bataklık topraklara tatbik edilirken, tropik muntikalarda çıplaklaşmış laterit toprakların ve kurak zonlardaki alkali toprakların yeniden ormanlaştırılması halâ korkunç bir problem olarak durmaktadır. Çöllerin ziraat yapılabilecek sahalar haline gelmesinde ormanların oynayabilecekleri kat'î rol halâ tesbit edilmemiştir.

Netice olarak bu kongrenin tavsiyeleri :

(I) Bozulmuş topraklar üzerinde ormanlaştırma, ancak şu hallerde yapılır.

a) Gerek mahalli halka ve gerek bir bütün olarak millete tahsis edilen ormanlardan beklenen ekonomik karşılıklar ve kullanılacak türler ve metodlar üzerinde tecrübeler yapıldıktan sonra;

b) İlk başarılar, kıymetli bir orman tesirini garanti etmediği için daimî tecrübe sahaları üzerinde uzunca bir periyot için bu gibi tecrübeler idame ettirildikten sonra, ormanlaştırma cihetine gidilmelidir.

(II) Eğer toprak devamlılığı ve su rejiminin düzeltilmesinden mütevellit husule gelen netice, ormanlaştırmadan gayri metodlarla, mahalî halka daha büyük menfaat sağlıyor ve az bir masrafla temin edilebiliyorsa bu metodlar tercih edilir. Meselâ ehli hayvanların kontrolü veya hut mer'aların düzeltilmesi ile, otlak arazilerinin islâhına ve mümkün

olan yem nebatlarının ithali ve meyva ağaçlarının kullanılmasına ihtimam edilir.

(III) Nüfusun kesif olduğu yerlerde herhangi nevi bir toprak islâh işi deruhte edildiği zaman, bu kabil şeritlerin kendi menfaatleri için yapıldığına, orada oturan sakinleri ikna etmek maksadile küçük öncü sahalar tesis edilir ve böylece onların yardımları temin edilir ve yenilerinin yapılması teşvik edilir.

(IV) Sulanan sahalar üzerinde, rutubetin muhafazası ve toprak korunmasının önemi, ormanın mahalli endüstriye ve sakinlerine mahrukat ve kereste temin etmesi lüzumu kadar iyice zihinlere yerleştirilir ve sulanabilen toprakların bir kısmı ağaç plântasyonu ve orman yetişmesine tahsis edilir.

(V) Dünyanın muhtelif kısımlarında fazla miktarda bulunan Lateolitik topraklar üzerinde böyle vejetasyon örtüsünün tekrar tesisi icap ettiği hallerde karşılaşılan güçlükler ilgili beynelmilel organizasyonların mümkün olan yardımlarile giderilmeli ve bu araştırma yapılmalıdır.

(VI) İyi bir dünya ve rejyonel sahaların teessüsünde, bilhassa arit sahalarla çöllerde, F. A. O. tarafından girişilen islâh hareketinde ormanların rolü ve buralardan faydalanma mevzuunda yapılan araştırmalar, halen bu sahada faaliyet göstermekte olan diğer enternasyonal teşekküllerle sıkı bir işbirliği halinde koordine edilmeli ve daha ileriye götürülmelidir.

d) Koruyucu Orman Şeritleri :

Kongre; ormanların ve hatta, ağaç plântasyonlarının rüzgâra karşı muhafazada ve rüzgârın eroziv ve kurutucu tesirlerine karşı esaslı bir rol ifa ettikleri yerlerde Koruyucu Orman Şeritlerini bir misâl olarak kabul eder. Koruyucu Orman Şeritleri kendi ekonomik değerlerine ilâveten muhtelif koruyucu roller de ifa ederler. Maamafih, tesis sadece masraflı değil, aynı zamanda böyle şeritlerde haşerelerin, hastalıkların, zararlı böceklerin, çoğalmasından ötürü Orman Koruyucu Şeritlerine bitişik olan yerlerdeki hasılda meydana gelen bir azalmadan bilhassa şikâyetçi olan toprak sahibini ekseriya bu işe muhalefet ettirir. Bundan başka Koruyucu Orman Şeritleri üzerindeki tecrübelerin daha ziyade mutedil zonlarda, yapılmış olduğu da dikkate alınmalıdır.

Netice olarak kongrenin tavsiyeleri :

(I) Ormanlık arazi üzerinde iskân, mevzu bahis olduğu zaman, böyle hallerde bu mıntika sakinleri için odun, kereste ve muhafaza temin ederken bir taraftan da rüzgâr ve su erozyonuna karşı iyi bir şekilde araziyi koruyacak olan Orman Kuşaklarının tesisi için kâfi miktarda saha

tesis etmeye ve yerini iyi tesbit edip, matlûba muvafık bir tevziat yapmaya ihtimam edilmelidir.

(II) Talî Koruyucu Orman Şeritleri olarak hizmet ifa etmeleri mümkün olan yerlerde, kanallar, demiryolları, yollar boyunca tesis edilen bulvarlar, ağaç şeritleri her fırsatta ele alınmalıdır. Bu kabil çalışmalar, memleketin orman servisleri tarafından yapılan yardımlarla koordine edilmeye ihtiyaç gösterir.

(III) Muhtelif Koruyucu Orman Şeritlerinin veya bunların ne derece zor şartlar altında tesis edildiği hatırdâ tutularak, onları en müsmir bir halde muhafaza etmeye hususî bir ihtimam gösterilmelidir.

(IV) Ziraat sahalarında Koruyucu Orman Şeritlerinin tesisinden sonra, hasılatta mümkün olabilecek bir azalma ve böyle şeritlerde böcek, hastalık ve haşerelerde bir çoğalma zuhur edebileceği için bu kabil müşkülleri azaltmak maksadile bilhassa tropikal ve arit memleketlerde bu tecrübelerle başlanmalıdır. Bu bilhassa ziraatla iştilal eden kütleyi kazanmak bakımından çok elzemdir.

(V) Aynı rejyonlarda henüz kâfi derecede etüd edilmemiş olan meselâ, değişik şartlar için ağaç ve ağaçcık türlerinin seçilmesi, bunların tesis metodları, ideal karışıklık, iç kuruluş ve Koruyucu Orman Şeritlerinin mevkiininin tayin ve vüs'ati gibi problemler üzerinde de bu araştırmalar yapılmalıdır.

(VI) Bu araştırmaların, arit rejyonlarda, kuraklık meselelerini etüd eden herhangi bir beynelmilel ormancılık teşkilâtı tarafından deruhte edilmesinde bu kabil tecrübeler, çalışmaların istisnaî önemi haiz bir kısmı olarak addedilmelidir.

(VII) Bütün rejyonlarda, topyekûn veya münferit olarak ağaçların tesirleri ile ilgili birkaç mesele üzerinde tecrübelere girişmeli, veya devam etmelidir. Meselâ işlenmiş topraklardaki münferit ağaçlar, kanallar, yollar boyunca rezervuarların şehirlerin etrafında ve içindeki plântasyonlar yibi.

e) Toprak ve Su muhafazasında Eğitim :

Umumiyetle millî kaynakların ve bilhassa ormanların muhafazası mevzuunda, her tahsil kademesindeki genç neslin eğitiminin önemli olduğunu ve bu bakımdan bilgisi olmayan daha genç kademelere kadar da bu eğitimin ulaştırılması lüzumunu kongre kabul eder. Muhafaza mefhumunun önemi insanlığın refahı için zihinlere ve insanlığın vicdanına esaslı şekilde telkin edilmelidir.

Muhtelif yollar yeniden gözden geçirilmiş, fakat bunun bilhassa gençlik çağında eğitimle meslekî bakımdan alâkalı, esaslı bir iş olduğu tebeyyün etmiştir. Evvelki müzakereler dikkat nazara alınmadan işe

başlanmamalıdır. Bu sahada ormancılar; ziraatçılar ve koruma ile alâkali diğer guruplarla yakın bir işbirliği yapmalıdır.

Netice olarak, toprak ve su muhafazasının ehemmiyeti hakkında umumiyetle az malûmat sahibi olan veya başka hususlar dolayısıyla bu sahada müşkülâta uğrayan hükümetlerin samimi şekildeki gayretleri olmaksızın nihaî gayenin tahakkuku imkânsızdır. Toprak ve su muhafazası politikasına ait muayyen prensiplerin enternasyonal teşekküller muvacehesinde formüle edilmesi hususunun hükümetler tarafından kabul edilmesinin, bizatihi tasviplerinden geçmiş bulunan (Orman Politikası Prensipleri) gibi aynı faydaları temin etmesi aşikârdır.

Netice olarak bu kongrenin tavsiyeleri :

(I) Muhafaza prensipleri mevzuundaki okul eğitimi, bilhassa ilk okullarda umumî müfredat programının bir cüz'î tamamı olarak ithal edilir, muhafaza mevzuundaki ders ve misâller, okuma, coğrafya, tarih, tabiat bilgisi gibi okul kitaplarında yer alır.

(II) Mümkün olan yerlerde, okul talebelerinin çalışacağı küçük orman parçaları ihdas edilerek bu kabil eğitim programa ilâve edilir.

(III) Dünya çapında bir ehemmiyet atfedilen Ağaç Bayramı imkânları ve çocukların eğitimi ile ilgili olarak «Dünya Ağaç Bayramı» risalesinin bu kısımlarının okul idarecileri ve çocuklar için tekrar basılması ve eğitim makamlarına dağıtılması için F. A. O. bu neticeyi aza memleketele temin eder.

(IV) Zikredilebilenler arasında mümkün olan bütün vasıtalar gençlik eğitimi için kullanılır.

- Demostrasyon sahalarının ihdası,
- Ziraat, neşriyat servisine ormanların da duhulü veya ormancılık mevzuunda neşriyat işi,
- Köy ihtiyar heyetlerine köy ormanları tahsisatı,
- Her köyde ve mahalde, vilâyet ve memlekete şamil koruma komiteleri teşkilâtı veya idare heyetleri,
- Ormancılar ve halk arasında, doğrudan doğruya ve devamlı bir temas,
- Bilhassa Ağaç Bayramları sırasında dikilen her şeyin bakımına hususî olarak alâka göstermek ve tercihan propaganda komiteleri tarafından koordine edilmiş geniş ve akıllıca bir propaganda.

(V) En az, ormancılık okullarında olduğu gibi talebelere muhafaza mevzuunda umumî öğretim vasıtaları ve özel eğitim metodları verilir.

(VI) Bilhassa yaygın işinde lüzumlu olan teşriki mesaiyi kolaylaştırmak maksadile ormancılık talebeleri ziraat sahasında ve ziraat talebeleri de ormancılık sahasında bir miktar eğitime tâbi tutulurlar.

(VII) Köy halkı ile alâkalı bulunan sivil memurlar korumanın daha önemli olan prensiplerini halka öğretmek gayesile konferanslar takip ederler veya orman idaresinde kısa bir eğitime tâbi tutulurlar.

(VIII) Umumî eğitimin, mütehassısların başlıca işleri meyanına girmesinden sonra orman idareleri her kademede onlarla yakın bir işbirliği halinde çalışmaktadır, enternasyonal seviyede (derecede) F. A. O. ve UNESCO arasındaki işbirliği devam etmekte ve kuvvetlenmektedir. Meselâ, demostrasyonlar, sergiler, okul broşürlerinin hazırlanması ve dağıtımı, seminarlar organize edilmesi v.s. gibi.

Kongre toprak ve su muhafazası bakımından hususî bir dikkate lâ-yik aşağıdaki prensipleri bilhassa kabul eder:

- 1 — Hiç kullanılmamış arazi vejetasyon örtüsüne terkedilmelidir.
- 2 — Arazi üzerine düşen her su damlası halka azamî fayda sağlayacak şekilde kıymetlendirilmeli.
- 3 — Araziden faydalanma, şümullu bir plânlama ile iyi bir hale getirilmeli ve bu işe ait haritalara istinat etmeli ve ilk defa, bakıma ihtiyacı olan sahalara tatbik edilmelidir.
- 4 — Halk, bilhassa köy halkı, müessir bir şekilde tatbik edilebilen bir plânlama ile toprak ve su muhafazası prensipleri mevzuunda erken yaşlarda eğitime tâbi tutulmalıdır.

Maamafih görünüşte bu mevzu şümullu bir karaktere ve ehemmiyete sahip olup, bu kongrenin tavsiyeleri :

Selâhiyetli mütehassısların yardımı ile F. A. O. «Toprak ve Su Muhafazası Prensipleri» ni hazırlamayı tasvip ve tatbik edilmek üzere bütün aza memleketlere derhal takdim etme vazifesini deruhte eder.

(Sonu gelecek sayıda çıkacaktır.)